

MEHNAT MUHOFAZASI VA YASHIL IQTISODIYOT

Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat texnika universiteti

Mehnat muhofazasi va texnika xavfsizligi talabasi

Karimova Komola Bahadirovna

Annotatsiya: *"Mehnat muhofazasi va yashil iqtisodiyot yili" mavzusidagi ushbu maqola jamiyatda xavfsiz mehnat sharoitlarini ta'minlash va ekologik barqaror iqtisodiy rivojlanishga erishishning ahamiyatini yoritadi. Mehnat muhofazasi mehnatkashlarning salomatligini saqlash va ish joylarida xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi. Yashil iqtisodiyot esa tabiiy resurslardan oqilona foydalanish, ekologik toza texnologiyalarni joriy etish va qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirish orqali atrof-muhitni muhofaza qilishga asoslanadi. Ushbu maqolada mehnat va ekologiya uyg'unligining ijtimoiy va iqtisodiy ahamiyati tahlil qilinadi hamda barqaror kelajak sari intilishning dolzarbligi ta'kidlanadi.*

Kalit so'zlar; *Mehnat muhofazasi , yashil iqtisodiyot yili, mehnat xavfsizligi ijtimoiy –iqtisodiy korsatkichlar, ekologik toza tehnologiyalar, atrof muhitni muhofazalash.*

O'zbekistonda "Yashil iqtisodiyot yili" doirasida ekologik barqarorlikni ta'minlash va iqtisodiyotni "yashil" rivojlantirishga qaratilgan bir qator muhim ishlar amalga oshirildi. 2022-yil 2-dekabrda Prezidentning PQ-436-son qarori qabul qilinib, 2030-yilgacha "yashil" iqtisodiyotga o'tish va "yashil" o'sishni ta'minlash dasturi tasdiqlandi. Ushbu dastur doirasida quyidagi strategik hujjatlar va tizimlar ishlab chiqildi.

O'zbekistonda 2024-yil "Mehnat muhofazasi va yashil iqtisodiyot yili" deb e'lon qilindi. Bu tashabbus mamlakat iqtisodiyotini barqaror rivojlantirish,

ekologik muhofazani kuchaytirish va ishchi kuchining salomatligini ta'minlashga qaratilgan. Ushbu yo'nalishida mehnat muhofazasi va yashil iqtisodiyot tushunchalarining mohiyati, ularning o'zaro bog'liqligi va O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlar tahlil qilinadi.

Bugungi kunda ekologik muammolar bilan tobora ko'proq kurashayotgan bir paytda yashil iqtisodiyotga o'tish muhim masala bo'lib chiqdi. Tabiiy resurslarga ega va iqtisodiyoti rivojlanib borayotgan mamlakatimiz o'z taraqqiyot yo'lining hal qiluvchi pallasida turibdi. Ushbu maqola mamlakatimizning yashil iqtisodiyotga o'tishi bilan bog'liq imkoniyatlar, muammolar va siyosat oqibatlarini o'rganadi. Ushbu maqolada O'zbekistonning ekologik barqarorlikni ta'minlash borasidagi sa'y-harakatlarining hozirgi holati haqida tushuncha beradi, va davlat aralashuvning asosiy yo'nalishlarini belgilaydi, hamda iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish uchun tavsiyalarni va takliflar ishlab chiqilgan.

Yashil makon" umummilliy loyihasi doirasida yiliga 200 million ko'chat ekish va shaharlardagi yashil maydonlarni 30 foizdan ortiqroqqa kengaytirish rejalashtirilgan. Bundan tashqari, qattiq maishiy chiqindilarni qayta ishlash darajasini 65 foizdan oshirish maqsad qilingan.

Mehnat muhofazasining ahamiyati Mehnat muhofazasi – bu ishchilar salomatligi va xavfsizligini ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlar majmui. Ishchilar uchun xavfsiz va sog'lom mehnat sharoitlarini yaratish nafaqat ijtimoiy mas'uliyat, balki iqtisodiy samaradorlikni oshirish vositasidir. Sog'lom va xavfsiz ish muhitida mehnat unumdorligi oshadi, jarohatlar va kasbiy kasalliklar kamayadi.

Mehnat muhofazasi:

- Ishchilarning sog'lig'ini saqlash va jarohatlardan himoya qilish.

- Ish joylarida xavfsizlik choralari kuchaytirish.
- Mehnat qonunchiligi va texnika xavfsizligi qoidalariga rioya qilish.

Yashil iqtisodiyot:

- Resurslardan samarali foydalanish va chiqindilarni kamaytirish.
- Toza energiya manbalarini rivojlantirish (quyosh, shamol va boshqalar).
- Ekologik toza texnologiyalarga o'tish orqali tabiatni asrash.

Mehnat muhofazasi va yashil iqtisodiyotning asosiy yo'nalishlari

Mehnat muhofazasi	Ishchilarning xavfsizligi va sog'ligini ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlar tizimi
Yashil iqtisodiyot	Atrof-muhitga zarar yetkazmaydigan, ekologik barqaror iqtisodiy faoliyat turi
Ekologik xavfsizlik	Ishlab chiqarishda atrof-muhitga ta'sirni minimallashtirishga yo'naltirilgan choralar
Qayta tiklanuvchi energiya	Quyosh, shamol, gidro va biogaz kabi ekologik toza energiya manbalari

O'zbekistonda mehnat muhofazasini rivojlantirish maqsadida yangi qonunchilik hujjatlari qabul qilinmoqda, ish beruvchilar va ishchilar uchun majburiy o'quv dasturlari joriy etilmoqda. Xususan, 2024-yilda korxonalarda xavfsizlik tizimlarini modernizatsiya qilish, yangi texnologiyalarni tatbiq etish rejalashtirilgan.

Mehnat muhofazasi va yashil iqtisodiyotning bog‘liqligi

Bog‘liqlik yo‘nalishi	Mehnat ta’siri	muhofazasi Yashil iqtisodiyotdagi roli
Ishchilar sog‘lig‘	Ish joylarida ekologik xavfsizlikni ta’minlash	Atrof-muhitni kam ifloslantirish orqali salomatlikni saqlash
Innovatsion texnologiyalar	Ish joylarida xavfsiz asbob- uskunalar joriy etish	Yashil energiyaga asoslangan ishlab chiqarish
Resurs tejamkorlik	Ishlab chiqarishda xavfli moddalarni kamaytirish	Energiya va suv iste’molini kamaytirish

Shuningdek, davlat tomonidan xavfsizlik standartlariga rioya qilmagan korxonalar uchun jarimalar tizimi kuchaytirilmoqda. Ish joylarida xavfsizlikni oshirish maqsadida zamonaviy texnika va texnologiyalarni joriy etish, jumladan, avtomatlashtirilgan monitoring tizimlarini tatbiq qilish rejalashtirilmoqda. Bu ishchilar uchun yanada qulay va xavfsiz muhit yaratishga yordam beradi.

Yashil iqtisodiyotning roli va istiqbollari Yashil iqtisodiyot – bu tabiiy resurslarni samarali ishlatish, chiqindilarni kamaytirish va ekologik barqarorlikni ta’minlashga asoslangan iqtisodiyot modelidir. Bu konsepsiya atrof-muhitga zarar yetkazmasdan iqtisodiy o‘rishni ta’minlashni maqsad qiladi.

O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tish jarayonida quyosh va shamol energetikasi, energiya samarador texnologiyalar, chiqindilarni qayta ishlash kabi yo‘nalishlar rivojlantirilmoqda. Masalan, Navoiy viloyatida quyosh elektr stansiyalari barpo etilmoqda, Toshkentda esa ekologik toza transport turlari joriy qilinmoqda. Bundan tashqari, qishloq xo‘jaligida suvni tejovchi texnologiyalar, tomchilatib sug‘orish tizimlari keng joriy etilmoqda. Sanoat tarmoqlarida chiqindisiz texnologiyalar tatbiq etilishi natijasida atmosferaga chiqadigan zararli

moddalarning hajmi kamaymoqda. Yashil iqtisodiyotning rivojlanishi aholi salomatligi va tabiiy resurslarning avlodlar uchun saqlanishini ta'minlaydi.

Mehnat muhofazasi va yashil iqtisodiyotning o'zaro bog'liqligi Mehnat muhofazasi va yashil iqtisodiyot bir-birini to'ldiruvchi tushunchalardir. Ekologik toza texnologiyalar joriy qilinishi ish sharoitlarini yaxshilashga yordam beradi. Misol uchun, chang chiqaruvchi eski uskunalarning o'rniga zamonaviy filtrlangan texnologiyalar o'rnatilishi ishchilar salomatligini himoya qiladi.

Bundan tashqari, yashil iqtisodiyot sohasida yangi ish o'rinlari yaratilmoqda. Qayta tiklanuvchi energiya, chiqindilarni qayta ishlash va ekologik innovatsiyalar sohasida mutaxassislar talabi ortmoqda. Bu esa mehnat bozorida yangi imkoniyatlar eshigini ochadi. Yashil iqtisodiyot rivoji ishchilarning malakasini oshirishni, yangi kasblarga o'qitishni talab qiladi. Bu jarayonda davlat va nodavlat tashkilotlari o'zaro hamkorlikda ish olib bormoqda.

Xulosa Mehnat muhofazasi va yashil iqtisodiyot yili doirasida amalga oshirilayotgan islohotlar O'zbekiston iqtisodiyotini yanada barqaror va ekologik toza qilishga qaratilgan. Ishchilarning salomatligi va xavfsizligini ta'minlash, ekologik muhitni yaxshilash orqali mamlakatimiz yanada rivojlanadi. Har bir fuqaro ushbu jarayonda o'z hissasini qo'shishi zarur. Mehnat muhofazasi va yashil iqtisodiyot nafaqat bugungi, balki kelajak avlodlar uchun ham muhim ahamiyatga ega. Har birimiz o'z ish joyimizda xavfsizlik va ekologik tozalikka intilsak, kichik harakatlar katta o'zgarishlarga olib keladi. Kelajakka ishonch bilan qarashimiz uchun bugun harakat qilishimiz zarur. O'zbekistonning yashil va barqaror iqtisodiyoti — bu bizning qo'limizda. Kelajagimizni o'zimiz quraylik, sog'lom va xavfsiz hayot sari birgalikda intilaylik! Unutmang, har bir o'zgarish bizdan boshlanadi, va faqat jamoaviy intilish orqali yuksak natijalarga erishamiz!

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi, 2024
2. “Yashil iqtisodiyot asoslari” – T. Qodirov, 2023
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yilgi Farmoni
4. Xalqaro Mehnat Tashkiloti (ILO) hisobotlari, 2023
5. “Barqaror rivojlanish va ekologik muhofaza” – N. Axmedov, 2022
6. O‘zbekiston Respublikasi Statistika qo‘mitasi ma’lumotlari, 2024